

BİLGİ NOTLARI SERİSİ | NO: 2

AKRAN ZORBALIĞI

Tanıma, Ayırt Etme ve İlk Yanıt

Çocukla çalışan yetişkinler, eğitimciler ve ebeveynler için
kısa başvuru kaynağı

TANI	KORU	İZLE
Zorbalığı çatışma ve şakalaşmadan ayır.	Çocuğun güvenliğini ve üstün yararını öncele.	Müdahaleyi kaydet, iş birliği kur ve takip et.

Çocuk Bilimleri Enstitüsü
Çocuk İstismarı ve İhmali ile Mücadele Derneği

Akran Zorbalığı Sempozyumu çıktısı | 2026

Çocuk İstismarı ve İhmali ile Mücadele
Derneği

www.cocukbilimleri.com.tr
www.cip.org.tr

01 Bir bakışta

Okumaya başlamadan önce bilinmesi gereken beş temel mesaj

Temel tanım Akran zorbalığı; güç dengesizliği içinde ortaya çıkan, fiziksel, sosyal veya duygusal zarar doğuran, çoğu kez tekrarlanan ya da tekrarlanma tehdidi taşıyan istenmeyen davranış örüntüsüdür.

Beş temel mesaj

1. **Her çatışma zorbalık değildir.** Eşit güçteki çocuklar arasında yaşanan bir anlaşmazlık ile güç dengesizliği içeren zorbalık aynı biçimde ele alınmamalıdır.
2. **Tek bir ağır olay da önemlidir.** Tekrar ölçütü karşılanmasa bile ciddi saldırı, tehdit veya zarar derhal koruma ve müdahale gerektirebilir.
3. **Tanıklar sürecin parçasıdır.** Sessiz kalma, destekleme veya yetiştikine bildirme davranışları zorbalığın sürmesini ya da durmasını etkileyebilir.
4. **İlk yanıt güvenlik ve dinlemedir.** Çocuğu suçlamak, sorgulamak veya tarafları aceleyle yüzleştirmek yerine sakin, koruyucu ve planlı hareket edilmelidir.
5. **Sorumluluk yetiştikilerindir.** Çocuğun tek başına çözüm üretmesi beklenmemeli; aile, okul ve gerektiğinde uzmanlar birlikte çalışmalıdır.

Bu bilgi notu kimler için?

Öğretmenler, okul yöneticileri, psikolojik danışmanlar, psikologlar, çocuk gelişimciler, sosyal hizmet uzmanları, sağlık ve hukuk çalışanları, ebeveynler ve çocuklarla çalışan diğer yetişkinler için hazırlanmıştır.

Dil ilkesi Çocuğu kimliğiyle etiketlemek yerine davranışı tanımlayın: “zorba/kurban” yerine “zorbalık davranışı gösteren çocuk” ve “zorbalığa maruz kalan çocuk” ifadelerini kullanın.

02 Nedir, ne değildir?

Doğru adlandırma, doğru müdahalenin ilk adımıdır

Bir davranışın akran zorbalığı olarak değerlendirilmesinde aşağıdaki göstergeler birlikte ele alınır. Kasıt bilgisi değerlendirmeyi destekleyebilir; ancak çocuğun yaşadığı zarar, davranış “şaka” olarak adlandırıldığı için küçümsenemez.

ZARAR	GÜÇ DENGESİZLİĞİ	TEKRAR / RİSK
Fiziksel, duygusal, sosyal, akademik veya dijital zarar	Fiziksel güç, statü, grup desteği, bilgi veya teknoloji üstünlüğü	Davranışın tekrarlanması ya da yeniden gerçekleşme tehdidi

Durumları birbirinden ayırın

Durum	Temel özellik	Yetişkinin yaklaşımı
Şakalaşma	Taraflar eğlenir; rahatsızlık belirtildiğinde davranış durur.	Sınırları görünür kılın; rahatsızlık varsa davranışı durdurun.
Akran çatışması	Tarafların gücü görece eşittir; karşılıklı bir anlaşmazlık vardır.	Sorun çözme ve onarıcı iletişim becerilerini destekleyin.
Tek seferlik saldırı	Ağır ve zarar verici olabilir; tekrar örüntüsü henüz görülmeyebilir.	Güvenliği sağlayın; olayı ciddiyetine göre bildirin ve izleyin.
Akran zorbalığı	Zarar ve güç dengesizliği vardır; davranış tekrarlanır veya tekrar riski taşır.	Koruma planı oluşturun; tarafları ayrı değerlendirin ve takip edin.

Önemli Bir olay zorbalık ölçütlerini karşılamasa bile çocuğun güvenliği, iyi olma hâli ve eğitim hakkı açısından müdahale gerektirebilir.

03 Türler, ortamlar ve roller

Zorbalık yalnızca fiziksel saldırıdan ibaret değildir

Zorbalığın yaygın türleri

Fiziksel: Vurma, itme, tekmeleme, yolunu kesme, eşyaya zarar verme veya zorla bir şey yaptırma.

Sözel: Hakaret, küçümseme, lakap takma, tehdit, aşağılayıcı ya da ayrımcı ifadeler kullanma.

İlişkisel / sosyal: Dışlama, söylenti yayma, arkadaşlıkları bozma, gruba almama veya başkalarını dışlamaya yönlendirme.

Siber: Mesaj, paylaşım, oyun veya sosyal medya yoluyla hedef gösterme, küçük düşürme, taklit hesap açma ya da özel bilgileri yayma.

Cinselleştirilmiş / ayrımcı: Beden, cinsiyet, engellilik, etnik köken, dil, inanç veya başka bir özelliği hedef alan davranışlar.

Nerelerde ortaya çıkabilir?

Sınıf, koridor, bahçe, yemekhane, soyunma alanı, tuvalet, okul servisi, okul yolu, spor alanı, mesajlaşma uygulaması, çevrim içi oyun ve sosyal medya ortamları. Yetişkin gözetiminin az olduğu geçiş alanları özellikle izlenmelidir.

Roller değişebilir

Maruz kalan çocuk: Güç dengesizliği nedeniyle davranışı durdurmakta veya yardım istemekte zorlanabilir.

Davranışı gösteren çocuk: Yaptığı davranışın etkisini anlamaya, sınırların netleştirilmesine ve yeni ilişki kurma becerilerine ihtiyaç duyar.

Tanık olan çocuk: Sessiz kalabilir, davranışı destekleyebilir, hedef olan çocuğun yanında durabilir veya güvenilir bir yetişkine bildirebilir.

Yetişkinler ve kurum: Güvenliği sağlama, bildirim kanalı oluşturma, olayı belgeleme, uygun müdahaleyi yürütme ve takip etme sorumluluğunu taşır.

Unutmayın Roller sabit kimlikler değildir. Aynı çocuk farklı zamanlarda zorbalığa maruz kalabilir, zorbalık davranışı gösterebilir veya tanık olabilir.

04 Uyarı işaretleri ve etkiler

Çocuklar yaşadıklarını her zaman doğrudan anlatmayabilir

Aşağıdaki işaretlerin hiçbirisi tek başına zorbalığın kanıtı değildir. Yeni başlaması, birden fazla belirtinin birlikte görülmesi veya çocuğun işlevselliğini belirgin biçimde etkilemesi durumunda sakın ve yargılamayan bir görüşme yapılmalıdır.

Zorbalığa maruz kalan çocukta görülebilecek işaretler

- Okula gitmek istememe, devamsızlık veya belirli güzergâh ve alanlardan kaçınma
- Kaygı, öfke, içine kapanma, ani duygu değişimleri veya arkadaşlardan uzaklaşma
- Açıklanamayan yaralanmalar; eşyaların kaybolması, zarar görmesi veya sık para isteme
- Baş, karın ağrısı gibi tekrarlayan bedensel yakınmalar; uyku veya yeme düzeninde değişiklik
- Ders başarısında ani düşüş, derse katılımın azalması veya okulda güvende hissetmeme
- Telefon kullanımından sonra yoğun üzüntü; hesap kapatma, bildirimleri sürekli kontrol etme veya çevrim içi ortamlardan kaçınma

Zorbalık davranışı gösteren çocukta görülebilecek işaretler

- Başkalarının sınırlarını ihlal etme, zarar verici davranışı şaka olarak açıklama
- Güç veya statü kazanmak için arkadaş grubunu yönlendirme ve dışlama
- Sorumluluğu sürekli başkasına yükleme; davranışın etkisini küçümseme
- Saldırganlık, dürtü kontrolü veya sosyal problem çözme güçlükleri

Tanık olan çocuk da etkilenebilir

Tanıklar korku, suçluluk, güçsüzlük veya “sıradaki ben olabilirim” kaygısı yaşayabilir. Bazı çocuklar gruba uyum sağlamak için davranışı destekleyebilir. Güvenli bildirim yolları ve yetişkin desteği tanıkların yapıcı rol üstlenmesini kolaylaştırır.

Konuşmaya başlamak için “Son günlerde okulda kendini nasıl hissediyorsun?”, “Seni rahatsız eden veya güvende hissetmediğin bir durum var mı?”, “Bunu birlikte çözmek için benden nasıl bir destek istersin?”

05 İlk yetişkin yanıtı

Amaç sorgulamak değil; güvenliğini sağlamak, anlamak ve takip etmektir

1. **Güvenliği değerlendirin.** Acil fiziksel tehlike, ciddi yaralanma, tehdit, cinsel içerik, şantaj veya kendine zarar verme riski olup olmadığını belirleyin.
2. **Sakin biçimde dinleyin.** Çocuğun sözünü kesmeyin; ayrıntı vermeye zorlamayın. “Bunu anlattığın için teşekkür ederim” diyerek güven verin.
3. **İnanın ve suçlamayın.** Yaşananların çocuğun suçu olmadığını ve yardım istemesinin doğru olduğunu açıkça söyleyin.
4. **Bilgiyi kaydedin.** Kim, ne, nerede, ne zaman ve nasıl sorularına ilişkin olguları; tanıkları ve mevcut kanıtları yorum eklemeden not edin.
5. **Uygun kişilerle iş birliği kurun.** Çocuğun mahremiyetini koruyarak okul yönetimi, psikolojik danışman, aile ve gerektiğinde ilgili uzmanlarla plan oluşturun.
6. **Takip edin.** Olayın durup durmadığını, çocuğun güvenliğini ve uygulanan planın etkisini belirli aralıklarla kontrol edin.

Çocuğa söylenebilecek koruyucu cümleler

Dinle “Sana inanıyorum.” “Bu senin suçun değil.” “Bunu tek başına çözmek zorunda değilsin.” “Seninle birlikte bir plan yapacağız.”

Mahremiyet sınırı

Çocuğa tutulamayacak bir gizlilik sözü vermeyin. Güvenliğini sağlamak için bazı bilgilerin yalnızca yardım edebilecek kişilerle paylaşılması gerekebileceğini yaşına uygun biçimde açıklayın.

Kayıt ilkesi Gözlem ile yorumu ayırın. Çocuğun kendi ifadelerini mümkün olduğunca değiştirmeden kaydedin; belgeyi yalnızca yetkili kişilerle paylaşın.

06 Güvenli müdahale

Yapılması ve kaçınılması gerekenler

YAPIN	YAPMAYIN
Tarafları ayrı ayrı ve güvenli ortamda dinleyin.	Tarafları hazırlıksız biçimde yüzleştirmeyin.
Somut olayları ve örüntüyü kaydedin.	“Çocuklar arasında olur” diyerek küçümsemeyin.
Çocuğun görüşünü ve güvenlik ihtiyacını sorun.	“Sen de karşılık ver” veya “görmezden gel” demeyin.
Davranışı durdururken her çocuğa destek planlayın.	Çocuğu kimliğiyle etiketlemeyin veya utandırmayın.
Müdahaleden sonra düzenli takip yapın.	Yalnızca maruz kalan çocuğu ortamdaki uzaklaştırmayı ilk çözüm yapmayın.

Siber zorbalıkta ilk adımlar

- İçerik silinmeden önce ekran görüntüsü, bağlantı, kullanıcı adı ve tarih-saat bilgisini koruyun.
- Kanıtı yeniden yaymayın; güvenli biçimde saklayın ve yalnızca yardım edecek kişilerle paylaşın.
- Kanıt alındıktan sonra hesabı engelleyin, platforma bildirin ve gizlilik ayarlarını güçlendirin.
- Tehdit, şantaj, cinsel içerik, taklit hesap veya kişisel veri yayılımında uzman ve gerektiğinde hukuki destek alın.

Acil değerlendirme gerektiren durumlar

Ciddi yaralanma veya yakın fiziksel tehlike; silah ya da ölüm tehdidi; kendine zarar verme veya yaşamına son verme ifadeleri; cinsel görüntü paylaşımı ya da cinsel şantaj; ısrarlı takip; çocuğun güvenli biçimde okula devam edememesi.

Acil durumda Önce çocuğu güvenli bir yere alın. Yakın ve ciddi tehlikede 112 Acil Çağrı Merkezi üzerinden yardım isteyin; kurumunuzun çocuk koruma ve bildirim prosedürünü gecikmeden işletin.

07 Ortak sorumluluk ve kaynaklar

Etkili mücadele tek bir çocuğa veya tek bir yetişkine bırakılamaz

Okul ve kurum düzeyinde asgari yaklaşım

- Açık, erişilebilir ve çocuğun anlayacağı dilde bir zorbalığı önleme politikası
- Güvenli ve gizliliği gözetilen bildirim kanalları
- Riskli alanlarda yeterli yetişkin gözetimi
- Her olay için kayıt, sorumluluk, zaman çizelgesi ve takip planı
- Çalışan, öğrenci ve ebeveynlere düzenli eğitim
- Çocukların görüşünü içeren bütüncül okul yaklaşımı

Hukuki ve etik not

“Akran zorbalığı” her durumda tek ve ayrı bir suç adı değildir. Davranışın niteliğine göre yaralama, tehdit, hakaret, şantaj, mala zarar verme, özel hayatın veya kişisel verilerin ihlali gibi farklı hukuki değerlendirmeler gündeme gelebilir. Çocuğu korumak için ceza soruşturmasının sonucunu beklemek gerekmez. Somut vakalarda çocuk hukuku ve çocuk koruma alanında uzman görüşü alınmalıdır.

Belgenin sınırı Bu bilgi notu klinik değerlendirme, hukuki görüş veya kuruma özgü vaka yönetimi prosedürünün yerine geçmez. Çocuğun güvenliği ve üstün yararı her aşamada önceliklidir.

Başlıca kaynaklar

1. [Akran Zorbalığı Sempozyumu ve çıktıları](#)
2. [Sempozyum Sonuç Bildirgesi](#)
3. [T.C. Millî Eğitim Bakanlığı - Akran Zorbalığı kaynakları](#)
4. [UNESCO - Okul zorbalığının tanımı ve eğitim açısından sonuçları](#)
5. [WHO - Çocuğa yönelik şiddet bilgi sayfası](#)
6. [UNICEF - Siber zorbalık: Nedir ve nasıl durdurulur?](#)
7. [112 Acil Çağrı Merkezi](#)